

16. szám. 1869. April 22.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

SZERKESZTŐ:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ-TULAJDONOS:
 az „**ATHENAEUM**”
 IROD. ÉS NYOMDAI R. TÁRSULAT.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
 a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
 levelekben intézendők.

PEST, 1869.

NYOMATOTT „AZ ATHENAEUM”
 (BEMLÉLT EMICH GUSZTÁV-FÉLE)
 NYOMDÁBAN

TARTALOM.

Cikkek: „Mélyen a föld alatt.“ (Beszély) Vége. P. J.-ől.
— „Levél egy barátom után.“ (Költemény.) Tompa Mihálytól.
— „Az Athenaeum nyomdai és hirlapkiadói intézete.“ (Vége). — „Simoda Japánban.“ (Vége.) Sz. — „A lübecki csodagyermek.“ Közli Kun Sámuel. — „Egy hét története.“ Vadnai Károlytól. — „Vegey közlemények.“ — „Irodalom.“ — „Szerkesztői üzenetek.“ — „Ujdonságok.“
Képek: A szenes szekér vontatása. („Mélyen a föld

alatt“ c. beszélyünkhöz.) — A köszön-végő munkája közben. („Mélyen a föld alatt“ c. beszélyünkhöz.) — Francis Annát kiviszi a bányából. („Mélyen a föld alatt“ c. beszélyünkhöz.) — Az „Athenaeum“ nyomdai és kiadói intézete. Az expedítúra. A nyomdai iroda. Az „Athenaeum“ könyvraktára. A nyomda-épület az Iskola-utcáról tekintve. — Japáni képek. Legyező-gyártók. Süveggyártók. Tükör-csiszoló. Ötvös. Névgyegyártó. Kötélverő.

Irodalom,

— (A „Budapesti Szemle“) ez idei évfolyamának első füzeté most jelent meg, szokás szerint oly tartalommal, mely az európai tudományosság színvonalán áll. Főbb cikkei: „Egy évi szemle a földleírás és repísme érdekében tett legújabb utazások fölött.“ Sz. V-tól: „Az állami

számvitel és az államháztartás ellenőrzése,“ Vóningertől; „Adatok Szemere Bertalan életrajzához;“ „Az értékpapírok megsemmisítése kérdéséhez,“ Lukács Antaltól; „A jelenlegi Európában,“ K. M-től, „A középiskolai Európában;“ Tudományos akadémia; Kisfaludy-társaság.

Szerkesztői üzenetek.

— N. *Enyedre*: N. Ö-nak. A képeket köszönettel vettük, egyikük azonban nem életkép s ezt nem fogjuk közölni. Ohajtását tudattuk metszőnkkel, mert mi a kérdéses anyaggal nem rendelkeztünk.

— S. *Patakra*: V. B-nak. Az apróságok közé adjuk. Jövőre is szivesen látjuk.

— *Győrre*: R-nak. Abban a „naplóban“ talán még több ily érdekes és rövidebb fejlegyzés is találkozik. Ha igen, örömmel tennék közé azokat is.

— *Pápán*: Cs. K-nak Nem jók.

— *Dobosra*: B. J-nak. Köszönet buzgalmaért, mely azon-

ban ez úttal nagy becsét tulajdonított egy „hamisított okiratnak“, melynek ezért nincs semmi diplomatikai értéke.

— *Pesten*: Pr. Gy-nak. Telve ez egész reminiszcentiakkal.

— *Lasztócra*: Azt hisszük, nem fog sokáig kéniesi kelleni a szerkesztői fiókban. Várjuk a „Vén poétát“, hogy szeretettel üdvözöljünk.

— *Kassára*: T. J-nak Meg fog jelenni.

— *Somorjára*: T. M-nak: Oly hosszú idő után kellemesen lepett meg minket régi dolgozóztársunkkal ismét találkozhatni s pedig oly érdekes cikkben.

— *Pesten*: Sz. M-nak. A most küldött mielőbb fog jönni.

Ujdonságok.

* (Az akadémia nagy-gyűlései) a múlt héten voltak, ünnepélyes közgyűlése pedig e hó 17-ikén, melyről a „hét története“ bővebben szól. Új tagokul választák: a széptudományi osztályba tiszteleti taggá: pápai Szabó Imre kanonokot, rendes taggá Szász Károlyt, külföldi taggá dr. Klein Ernőt; a természettudományi osztályba levelező togoikká dr. Hirschler Ignác szemészt és dr. Say Mór vegyészt, külföldi taggá pedig Aschersont; a történelmi osztályba csak külföldi tagot választottak: Dethier Antalt. A külföldi tagok megismertetésére főlemlitjük, hogy Klein Gyula, ki miskolci születésű, egyike a legjelesebb német aethetikuskoknak és dramaturgoknak, s a dráma történelméről irt műve epochalis munka; Engel Ernő a berlini statisztikai hivatal főnöke; Dethier Antal francia tudós, ki hosszabb ideig tartózkodván Konstantinápolyban, a Mátyás király könyvtárából ott levő példányokra fölhitva a magyar akadémia figyelmét, s a „Krystobolus“-t a magyar akadémia útján adta ki. Ascheron P. a berlini királyi muzeum custosa, ismert nevű fűvész, ki hazánkat is beutazta, s virányainkról több ízben irt és értekezett. A nagy jutalom kiadása az idén a történelmi osztályt illetvén, a Marcibányi-féle 200 db aranyos jutalomdíjat, mint az utóbbi időkben megjelent legjobb történelmi munka, a Horváth Mihály „Magyarok története“ nek IV.—VI. kötetei nyerték, az 50 db arany Marcibányi-ju-

talmat pedig Nagy Ivánnak a magyarországi családokról irt munkája.

* (Az akadémia által hirdetett pályázatok eredménye) következő: a hölgyek számára való bölcsészeti kézikönyvre egy gyöngemunka érkezett, s így nem adták ki a jutalmat. A Marcibányi-dijra („az igeidők, módok mikénti használata,“ jutalma 40 arany) több pályamű közül Szarvas Gáboré lett a kitüntetett. A második Marcibányi-díjat és a hölgy-díjat (a római irodalom történetére) nem adták ki. A Gorove-dijra („Magyarország cimere és színei“) egy mű pályázott és nyert; szerzője Jancsik (Ivánfi) Ede. A hölgyek díjából kifizített kérdésre: „Görögország államrégisége,“ három mű pályázott! és Poór Antal, n.-szombati gimnaziumi tanár nyerte, ki a jutalmat felajánlta, leendő kamataival együtt, az Egyptologia mai állásának leírására. A hölgyek díjából kifizített növénytanra dr. Soltész János tanár műve a nyertes.

* (Az országgyűlés) először e hó 23-án tart ülést, a trónbeszéd pedig másnap lesz.

* (A belügyminiszteriumnál) egy 40 tagból álló küldöttség jelent meg Temesvárról, az ottani központi választási comité kebelében követett eljárás miatt panaszt teendő, mivel már két hét előtt szintén küldöttségileg benyújtott két rendbeli kérvényeikre még eddig semmi intézkedés sem történt. A fővárosban nem csekély feltűnést okoz-

Ötödik évi folyam.

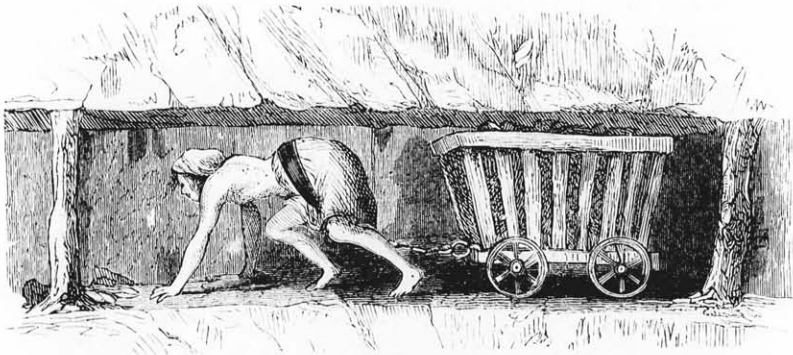
16. szám.

Pest, 1869. Ápril 22-én.

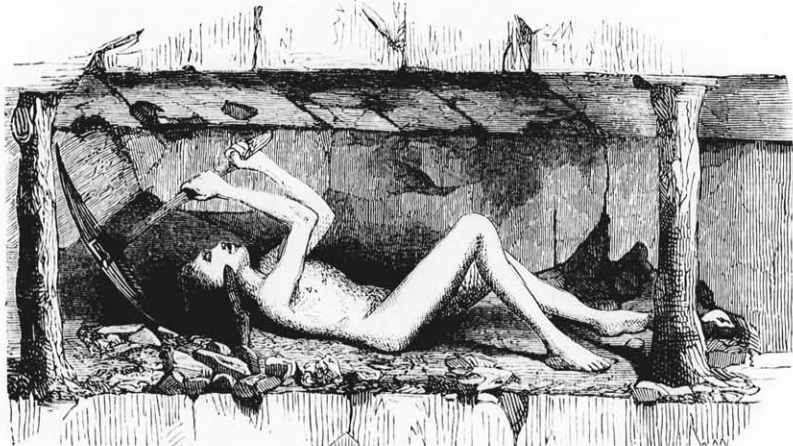
Mélyen a föld alatt.

— Beszély. —

(Vége.)

A szén szekér vontatása. (Beszélyünkhöz.)

A köszén-vágó, munkája közben.

Vajjon Anna puszta szavai megmenthetik-e Francist, az kétséges volt; míg ő beszélt, az előjárók kezdék fontolgatni az ügyet. Nevezetesen a bányafelügyelő visszaemlékezett a szavakra, melyekkel neki e fiatal ember ajánlva volt, s gondolkozott, hogy minő büntényről fog majd számot adni, ha Francison e törvényellenes s gyalázatos büntetést végrehajtja. Hanem, hála a felügyelő s előjárók tekintélyének, a nők és néhány munkás nem helyeslésének, kikre Anna szavai nagy hatást gyakoroltak, a kegyetlen büntetéstől elállottak s Francis kezeit kötelékeiktől megszabadították azon megjegyzéssel, hogy ismét megkötözik s meg is büntetik, ha bűnösnek fog találtatni. Midőn rimánkodó tekintetere a dugaszt kivették szájából, kétségbeesése csökkenni látszott, hanem szólni alig tudott; Annához fordulva hebegé:

— Gyermekem. . . . éretted . . . mindent elmondok . . . .—

Hanem e pillanatban vonásai el változtak, arca biborpiros lett, kezét fejére kulcsolá s öntudatlanul rogyott le. Anna nagyot sikoltott; a munkások nyugtalanul néztek egymásra, a felügyelő pedig megparancsolá, hogy Francist rögtön vigyék ki a bányából. A következmény megmutatta, hogy a gyermeknek igaza volt. Az óra nem volt amaz idegen; s Francis, kit nagy nehezen hoztak ismét életre, igazolva volt; társainak viselete által elkeserítve, nem akart többé körükbe visszatérni. Hanem mielőtt a tájékat elhagyná, lement még egyszer a bányába, hogy hű ismerőseitől bucsut vegyen. Midőn leérkezett, legelőször is Lucy kis fiához sietett. Ott állt a szegény ajtónyitó szegény öltözetében s tartotta az ajtó zsinagét, mivel éppen akkor ment át egy szenes kocsi. Könyek között bucsuzott el a kicsitől, kinek szájából panaszhangozhat soha sem hallott, bár a szűk folyosó s nedves falüregeben oly életet élt, melyhez képest egy vadászeb, mely szabad levegőt szí, Mohamed paradicsomát élvezi. Alig lepett tovább, midőn hangos sóhajok üték meg fülét. Egy szűk folyosón egy elaggott sovány nő csuszott, mely alig volt oly magas, hogy négykézláb át lehetett rajta mászni. A szegény asszony, ki férje és beteg gyermekei számára kereste mindennapi kenyérét, egy köszénnel terhelt kis szekeret láncra erősítve, vonszolt. Egy pár pencet ajándékozott neki, mit ez sóhajva köszönt meg, azután elfordítá szeméit e borzasztó képről.

Annától a legmolegbben bucsuzott. Hiszen egyedül neki köszönhette megszabadulását. Anna

foldre szegzett szemekkel fogadta szerencsekivánatait.

— Bátorság, — mondá az utolsó kézzorításnál, — bátorság, kedves gyermek, célotad el fogod érni. Nemsokára meg kell tudnod, ki vagyok én s mint rovom le tartozásomat.

V.

Egy borzasztó esemény. Francis visszatérte.

Alapos okunk van feltenni, hogy Francis sokszor ismételt fenyegetőzését érvényre emelte, a bánya tulajdonosát t. i. értesíté azon visszaélésekről, melyeknek ő tanuja volt. Mert távozása után nemsokára biztosok jelentek meg, a bányát, a munkakezelést és bánásmódot szigorun megvizsgálandók. Küldetésüknek jóakarát volt oka, megjelenésük mindamelllett átalános elégtelenséget szült. A bányász zsarnokoskodásnak tartja, ha őt valami elővigyázati rendszabályok korlátozzák, melyek megszokott életmódjában változást idéznek elő.

A biztosok oly fogadtatásban részesültek, mely igen is érthetően adá tudokra, mely kelletlenül vetik magukat alá a vizsgálatnak. A biztosok egyike tudósításában ezt mondá: „A legszűkebb folyosókon, melyek alig húsz hüvelyknyi magasak, kellett négykézláb csúsznom. Némely helyeken mellem a földet érinté, hogy valóban úgy másztam, mint egy teknőc, míg a főmunkások helyiségehez értem. A menetek egyikében 1800 lábnyira kellett kuszkalódnom. Mászor egy négy kereken járó deszkalapon vonszolt egy bányász; fejem és lábam lecsüngött s minduntalan kinzott azon gondolat, hogy a sziklák valamelyike, melyek veszedelmes utunkban minden oldalról fenyegettek, megsebez, vagy lezuhánva összezúz. Azonban őrizkednem kellett, nehogy a legsecskélyebb félelmet is eláruljam, mert ez mindjárt a bányászok gúnyolódásait ébresztette fel s a veszély tréfálkozásai által még sokasbodott. Így történt egykor, hogy a vezető kezéből ki kellett ragadnom a Davy-lámpát, mert észrevettem, hogy egy igen gyanus helyen ki akarta nyitni s a lángot a veszedelmes gázzal érintkezésbe hozni. Társaim egyike figyelmeztetve volt, hogy a lámpát mellénél tartsa. Feje felett úgy, mint lábainál veszedelmes gázréteg terült el; az ember csak a közép légvonalban vehetett lélekzetet. Egy harmadik végre, ki kétség kívül félelmet árult el, a bánya fekete lakóitól igen kedvelt tréfának lón tárgya, mely abból állt, hogy száját gyulékony gázzal töltötték meg, melyet később,

midőn kilehelt, tűzzel hoztak érintkezésbe. A fellobbanás, melyre a bányászok nevettékben majd megfuladtak, társamat majdnem megfulasztá. “

A biztosok örülhettek, midőn elhagyták a bányát, hogy kikerülték a sok veszélyt, mely a bányában előadhatja magát, s melyet számukra készítették. Tapasztalniok kellett ugyanis nemsokára, hogy életük csak hajszálon függött. Távozásuk, után alig telt egy negyed óra, midőn a folyosókon mindenütt balzsamszerű illat áromlott szét; az ember a legritkább virágok illatának tarthatta volna. A fiatal munkások egész élvezettel szívták e pompás illatot.

— Talán azon urak valamelyike illatszerez üvegecskáját vesztette el? — mondá egy fiatal munkás.

Hanem két tapasztalt vén bányász, midőn ezt hallotta, elsápadt, egymásra tekintettek és műszereiket földre ejtették. Egyikök kiáltani akart, a másik azonban kezét szájára tevé.

— Hallgass és fuss! — mondá susogva; — nem lehet őket várni, megmenekülésünket akadályozhatnák.

És önzésükben mindketten eltávoztak, a kimenethez siettek s felvonatták magukat; míg az ott maradottak, a megmérgezett illat hatályát nem ismervén, halva rognak össze.

Ugyan-e pillanatban, a bányának másik részén, egy gyermek bizonyos hálónemű fonatba göngyölt sugárzó légtékét lát maga felé közeledni. Meglepetve bámulja e csodálatos jelenséget és kinyújtja kezét a világító tárgy felé, mely a sötétségben ide s tova lőbögött. A teke rögtön szét-pattan s a vigyázatlan loúti lábáról. A bányát borzasztó villámok cikkázzák keresztül. A tüzes folyadék izzó léget kavargatva kergot maga előtt, mely mindent fölemészt, mi utjába akad. E rettenetes tünemény a földrengés egy nemét idézte elő s megrázkódtatá a földet egy mérföldnyi területen. Porfelhő emelkedik a légbé s mindent sötétségbe burkol. A bányahelység összes lakossága megzavarodva fut elő, a szülők, asszonyok s gyermekek jajveszékése leirhatlan. A népáramlat e tömegében egy aggastyánt látunk rohanni; Yvard volt, ki Jennytől csak most tudta meg, mily áldozatot hozott neki kedves gyermeke. A veszély gondolata, melyben gyermeke fogog, erőt kölcsönzött neki, hogy a szerencsétlenség színhelyére siessen. Félrülten néz leánya után s a boldogtalan sorsát a körülállók szemeiből olvassa. Anna nincs a megmentettek között! Jennyt, ki meg

akarja akadályozni, hogy a bányába menjen, félretaszítja. Kérelmét végre teljesítik. Villámsebességgel rohan le a sötétségbe. A lég telítve van mérges gáznemekkel. Végre a távolban lángokat vesz észre. Látja, hogy az sűrű füst, mely őt kápráztatja. Az égő bánya nem más, mint egy óriás máglya. Ő ide akar hatolni, hanem testi és lelki kinoktól kimerülten, összerogy. Rosszul is járt volna, ha Jenny kérelmére két munkás is utána nem ment volna. Esméletlenül hozták őt fel s azon szomorú tudósítást, hogy az eddig meg nem mentettek megszabadításához semmi remény. Míg fönn a kétségbeesettek jajveszékése és síránkozása tölté be a levegőt, az aknában halálcsend uralkodott. Az égésnek véget vetni épen a lég elzárása által akartak, bár a szerencsétlenek szülei és rokonai ez ellen erősen tiltakoztak, mivel ez által minden reményük meg vala semmisítve — midőn a színhelyen egy uj egyén tűnt fel. — Francis volt, — ki nem viselte többé a napszámos öltözetét, hanem egészen urit; s a népnek az jutott tudtára, hogy benne a bánya-birtokos fiát látják. Megjelenése általános örömet keltett fel, mely megkettőztetve tükröződött vissza minden arcon, midőn kijelenté, hogy el van határozva inkább megengedni a bánya összes szénttartalmának megsemmisülését, mint a bánya nyílásának elzárását, mindaddig, míg a reménynök utolsó szikrája van egyetlen munkást is megmenteni. Francis sok mentőeszközzel ellátott ember követte. A feláldozásban példát ad nekik, s leszáll a bányába, hol a tüzet kövekkel veszi körül s eltorlaszolja. Az égés sokkal csekélyebb mérvben terjedt el, mint hitték, hanem a folyosók egész serege omlott össze. Végre sikerült azokhoz is eljutni, kiket meg akartak menteni. Sok meghalt, másoktól biztos volt, hogy sebeikből fel nem gyógyulnak; hanem legalább ismerték mindegyiknek sorsát — egyetlen személy kivételével. . .

Ez Anna volt.

VI.

Anna és Francis.

Mi lett Annából, senki sem tudta, s Francis hasztalanul kérdezősködött a szerencsétlen sorsa felől, ki iránt annyi hálaérzet és részvét lángolt keblében. Annýt tudtak csak, hogy a gyermekek számára fenntartott aknában dolgozott. Azon föltevést, hogy a lángokban lelt volna halálát, oly erélyvel veté el Francis, hogy többé alig merték említeni. A kutatást szakadatlanul folytatták. Négy nap lefolyása után a munkások bi-

zalma csökken s reményének szikráját Francis is hamvadni érzi. Ha a tűz meg is kímélte volna Annát, az éhség miatt nem rég el kellett volna vesznie. Tom kis fia sem tudott semmi bizonyost; annyit mondott csak, hogy Annának több barátjánál együtt szokása volt élelmiszerekkel megrakott kosáráját egy elhagyott üregben kiálló szikla alá tenni. Szegényke talán oda esúszott, hol legalább táplálékot s vizet talált. Lucy igen szívesen beleegyezett, hogy Jack Francisval a bányába menvén, neki vezetőül szolgáljon.

— Tehát — kiálta Francis, ily gyávaság miatt bosszusan, — majd bemegyek én!

És nem ügyelve kisérőire, felszereli magát a szükséges eszközökkel, melyekkel az üreg tágitását eszközölheti, ha éppen szükséges, és bebúvik. Százszor van a megfuláshoz közel; százszor kell mellét a földhöz szoritani, míg a kiálló sziklák, melyek alatt kúszott, hátát és vállait szaggatják fel; hanem bátorsága és műszereinek ügyes használata elősegítik őt az uttörés sikerében. Egy kis viz moraja végre tudtára adja, hogy a jelzett helyen van. Szíve hangosan dobog. A pillanat hatá-

Francis Annát kiviszi a bányából. (Beszélyünkhez.)

Jack nem csalatkozott. Végre még is célhoz értek és a granitkövek alatt már is nyílást fedeztek fel, mely átmenetet képez azon helyhez, hol a szerencsétlen borzasztó helyzetének kinjai által talán már megfosztatott a mindenkinek oly kedves élettől. Minden pillanat drága. A segély, mely még most talán megmentheti, egy negyedóra múlva hasztalan. Francis megkéri Jackot, hogy menjen be az ürbe, melybe csak egy gyermek férhet. Jack sir; hanem új veszélynek nem meri magát kitenni; aranyat és minden ígéretet visszautasít.

rozó; ha Anna itt sínes, akkor minden remény veszve van. Nevén szállítja többször; de feleletet nem kap. Tompa reszketegség fogja el s reményét csak azon egy gondolat élteti még, hogy Anna talán elájultan fekszik. Siet a magával hozott lámpát meggyújtani s körültekint. A bányában örömkialtás viszhangzik. Francis megpillantja Annát s hozzá siet. A szerencsétlen öntudat nélkül fekszik a földön; mellette egy könyv s a kialudt lámpa. A könyv táblájára ezt írta fel szegény: „Miattam ne búslakodjál, jó atyám; az utolsó percek, melyek életből még hátra van-

nak, isten dicsőítésére legyenek szentelve. Jenny, gondoldj reá többször mint azt én tevém, és el ne hagyd szerencsétlen atyánkat.“

Francis, míg szemői könyökkel valának telve, igyekezett a szegény leánykát ismét életre hozni s bizonyos gyógyhatályu italból pár cseppet öntött szájába, a mi nem is maradt következmény nélkül. Hála az élelmiszereknek, melyeket ő és barátói e helyre raktak le, Annának nem kellett itt annyit szenvednie, mint mennyitől félni lehetett.

— Atyám! szegény Jenny! Francis . . . hol vannak ők ?

Ezek valának első szavai.

— Ismét fogod őket látni, s én itt vagyok, — mondá Francis, áldozatáért nevének említésével megjutalmazva. — Bátorság, bátorság! Meg vagy mentve! Csak egyedül én tudtam hozzád férni; hanem jönnek segítségdre s egy pár óra mulva ismét látni fogod a napvilágot.

A munka szakadatlanul folyt s pedig kettőzetett buzgalommal, midőn Francis kisérőinek vállalata sikeréről jelt adott. Végre az é'et és halál közti válaszfal utolsó köve is leomlott. A leányt irtóztató sirboltjából kivitték s Francis Lucyhoz viteté, ki őt saját gyermekeként ápolta. Yvard ez alatt szintén felüdült és Jenny a nagy öröme készítette őt elő, melynek tulsága az öregnek egyszerre veszélyes is lehetett volna.

A bánya birtokosa, Mr. Latesby, pár nap mulva megjelent. A bányae'gés jelentékeny kárt okozott birtokában. Mindamellett elég nagy voit még vagyona, hogy minden megsebesült munkás- és megfogyott családnak segély-adományt nyujtsen. Midőn Yvardot meglátogatta, egymásra ismertek,

mint régi iskolatársakra, és a gazdag bányabirtokos, ki fiától megtudta azon nemes szolgálatot, melyben Anna ezt részesité, sietett állapotán és körülményein javítani.

Mr. Latesby felderité most azt is, miként jött az ő fia a munkások közé.

— Tanulmányainak bevégezte után, — mondá, Francis meglátogatta a köszénbányát incognito. Visszatérvén elbeszélte nekem az ott uralkodó viszszaléseket, s hogy még bizonyosabban meggyőződjék mindezekről, egy évet munkásnak öltözve akart a bányában tölteni. E jóirányu szándékát drágán kellett volna megfizetnie s még ijedelméből ki sem ábrándult, midőn a bányában történt szerencsétlenségnek híret vette, mivel még egészen közelében tartózkodott.

Mr. Latesby Yvardnak átadá a szükséges összeget, hogy ügyében föllebezhesse. Yvard szorgalma és ügyessége által vagyont pár év mulva ismét visszaszerezte. Mr. Latesby s az ő családjá szoros viszonyban éltek egymással, mely kapcsot pár évvel később Francis s Anna menyegzője még bensőbbé tette.

— Nem volt nekem igazam, te jó angyala a bányának, midőn azt kiáltám neked: bátorság! ? susogá a boldog ifju, midőn Annát oltárhoz vezeté.

— Az isten örködött felettem s te az ő küldöttje voltál! — felele Anna.

Jack, a jó Lucy fia, ki ezalatt előkelő bányahivatalnok lett, meg lón bízva a bányában uralkodó vissza'lések javításának kivitelével, mit ő Francissnak meg is ígért.

P. I.

Levél egy barátom után. *)

(Korényihez.)

Ki messze, messze vagy, kinek hajója már
A zúgó tengeren remélve, küzdve jár,
Vagy a boldog világ előtt horgonyt vetett:
Egy-két szót jó barát, hadd szóljak még veled!

Nem is érlek be tán; mint madárt a hasznt,
A melyet a szellő azon fáról szakaszt,
Hol vesztett fészke állt s kised családjá benn,
S a távozó után lebbenti csendesen.

Lelked mit érzett, hogy elhagyád e kont,
Midőn úgy hagyta el, hogy meg se lásd viszont?
Nem állított meg a határnál valami?
Honszeretet, ha azt ki tudnók mondani!

Égnek fejed fölött nagy fényes csillagok,
A gazdag föld ezer virágtól mosolyog;
Ah, de azok neked mind örömtelenek,
S nem ezek közt válál futkározó gyerek!

Mert boldogságra még kevés a szép jelen,
A multon épül az s az emlékezetén;
Örömeinkre színt s derít titkon az ád,
Mint a gyök adja a virág színét, szagát.

*) Derék történetirónk és munkatársunk, Szilágyi Sándor közli lapunkban Tompának ezen szép költői levelét, melyet ez az operjesi versenyzők egyikéhez, a forradalom után Amerikába kivándorlott s ott honvágy miatt megörlt s

Szó nélkül távozá! — nem vádollar, hiszen
 Hogy szörnyű lett volna búcsuznod, elhíszem!
 A daru is búsan kiáltozik, pedig
 Egész nemzetével útra kerekedik.

Mégis, mégis! minek hagyál bennünket el?
 Meglásd: ha itthon fáj, ott is fáj a kebel;
 Mindegy, akár viraszod a kedves beteget:
 Akár messzire hagy, ha tudod, hogy beteg.

Ha vígan lépted át a háznak küszöbét,
 Honnan zajos zene s pohár csengett feléd:
 Nincs lelked, hogy meleg részvéttel hágiad át,
 Midőn nagy bú miatt gyászt öltött a család.

Ha, a ki fölnevelt, a kedves jó anya,
 Betegen, rongyosan elédbe állana:
 Karjába omlanál, ölelve melegen,
 Azért, hogy rajta már nincs bársony és selyem.

Mégis szülő honod', a legszentebb anyát,
 Nehéz óráiban, rossz gyermek, elhagyád!
 Mert ugy szeretted, hogy tovább nem nézhetéd,
 Sápadt arculatát és könyező szemét.

De a kit szeretünk, míg ajka mosolyog:
 Búbánatában is legyünk osztályosok!
 Vegyük el a csapást, mikép a jó napot,
 S egymást ne hagyjuk el, ha isten elhagyott. . . .

Nincs-e elég sebed, oh népem, a mi fáj,
 Hogy elszéledsz mint a pásztor nélküli nyáj? . . .
 Itthon még nemzet vagy, bár gyászba öltözött,
 Koldus földönfutó más nemzetek között.

S te mit mivelsz? Mi sors kíséri élted?
 Megadta a remény, mivel kecségtetted?
 Ha hallanád szavam, tudom, mit érzened:
 Szívet cseréljen az, a ki hazát cserél.

S midőn hazánk felé a vándor madarak
 Hazádnak partiról majd visszaszállanak:
 Küldj tőlük, a mit mi neked nem küldhetünk:
 Reményt, enyhületet s öröm-tavaszt nekünk.

Hol annyiszor vígan barátokzá! velünk:
 A kerti hárs alatt, ugy elemlegetünk!
 És e szokott helyen szemünk gyakran keres,
 De széked örökre üres maradt . . . üres . . .!

S ha koccan a pohár, — míg a meleg szavak
 A bujdosók nevét éltetve hangzanak, —
 Nem hangzik össze jól, — csengése oly siket . . .
 Oh, hogye volna az: hiányzik a tied.

Mért is nem vagy köztünk elbujdosott barát!
 Minden szó, minden jel, búsan utal reád . . .!
 Bejárom a mezőt, a zúgó patakot,
 Hol ábrándos kebled gyakorta mulatott.

Megnézem elhagyott kerted, szilvásodat,
 Hol ápoló kezed nem nyes, nem oltogat;
 Minden ugy elvadt, ugy elhagyatva van,
 Csak a vad természet munkál szabálytalan.

Ledőlt gyepamlagod befolyta a szeder,
 Virágos ágyaid mohar-gaz verte fel;
 Öreg anyád, szegény, mit sem gondolt vele,
 Te voltál szívének virága, öröme . . .!

Befordulék hozzá. Már sokkal csendesebb,
 Mélyen talált szíven beljebb vonult a seb;
 Mint a láng elsöben felcsap s ha ellobog:
 Hamv fedi el az élő zsaratnokot.

Beszélggettünk . . . ő is szólott, de keveset,
 Kinéltem fájdalmát s nem említém neved.
 S mellette e bánat keserűn meghatott:
 Hogy ugy kell tartanunk, mint a ki már halott.

Pedig te élsz; élj is, barátom, boldogan!
 Erős légy, ha mégis a bánat megrohan.
 Mert hosszú hervadás emészti azt a fát,
 Melyet nagy korában más földbe tesznek át.

Tompa Mihály.

Az „Athenaeum“ nyomdai, könyv- és hírlapkiadói intézete.

(Vége.)

Mult számunkban azon roppant munkaerővel
 ismertettük meg olvasóinkat, melyet az „Athe-

naeum“ társulat foglalkoztat. Ma az intézetet ma-
 gát látogatjuk meg egyes helyiségeiben.

meghalt Kerényi Frigyeshez intézett. E költemény a forradalom után megjelent ugyan az „Egyedi Album“-ban, azonban az akkor hatalmaskodó cenzúra vörös ónya miatt csonkán, több versszak kitörlésével. (Szerk.)

A ki a hatvani útea felől közeledik a több középületéről (milyek a kir. kuria, az egyetemi könyvtár s az első takarékpénztár pompás palotája) nevezetes „barátok-terére,“ annak okvetlen szemébe ötlék egy mindig sötét füstöt okádó óriás

kémény; ott van a nyomdai és kiadói intézet, melynek homlokzatán nagy betűkben olvasható az „Athenaeum“ felirat.

Ezen, külsőleg igénytelen ház előtt folytonos sürgés van. Kapuján egész napon át majd kijönnek, majd bemennek azon írók, kik nyomás alatt lévő munkáikra nézve intézkedni óhajtanak s aztán a számos magán felek, kik egyetmást nyomtatnak. Azon sötét színre festett roppant kerékes vasszokrény, mely egy ló által vontatva szokott az „Athenaeum“ udvaráról kidöcögni: vagy a közel levő póstára viszi a már becsomagolt, címszalagokkal ellátott s bélyegzett ezer meg ezer hirlapot, vagy a társulatok és magán felek részére szállítja el a már elkészült nyomtatványokat. Délben meg este azonban legnagyobb itt a nyüzsgés, midőn t. i. az intézet munkásai százanként távoznak ebédre, vagy vacsorára családjaik körébe, azonban nem mindnyájan, mert az „Athenaeum“ helyiségeiben éjjel is foly a munka. Máskor meg egész karaván felvidéki tót fuvaros szekér lepi el e ház előtt a tért, melyekről nagy mennyiségű göngyöket, a hermaneci, nagy-szlabosi s más papirgyárak terményeit, vagy kisebb-nagyobb hordókat különböző fajú nyomdász festékekkel, aztán ólmot, kőszénat. raknak be az intézet raktárai és pincéibe.

Mult számunkban adtuk az „Athenaeum“ épülete homlokzatának rajzát. Ezen a kaputól balra több ajtó s ablakot láthatni, melyeken az egyes lapok címei olvashatók. Ez ajtókon belépve, az egyes lapok kiadóhivatalaiba érünk, hol számos, nagy protokullumok előtt az illető hivatalnokok dolgoznak, míg az útcái sor végső szobájában az intézet pénztárnoka ül vasrácsos rekesztékében, izmos Wertheim-szokrénye mellett.

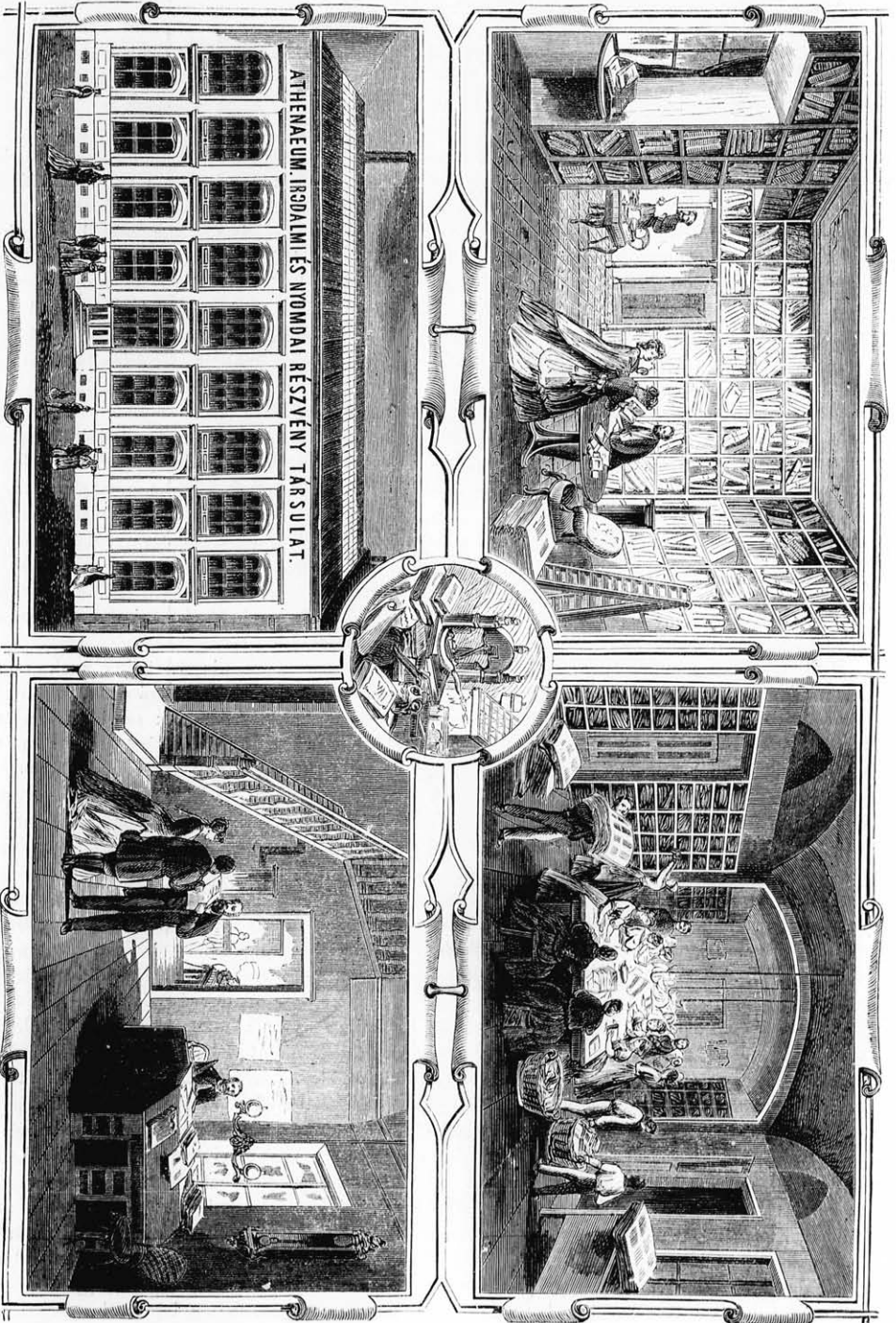
E lapok szerkesztőjének is volt sokszor szerencsétlensége az előfizetőktől a lapokra vonatkozó és sokszor valóban goromba-hangú reklamációkat kaphatni, miket azonban soha sem vett zokon, meggondolva, hogy az olvasók legnagyobb része nem tudja, miként az illető lapok szerkesztésége s kiadóhivatala két egymástól egészen különböző helyiség és hivatal; az elsöben a lap cikkeiket írják, az utóbbiban pedig átveszik az előfizetéseket, elintézik a reklamációkat s onnan küldik el a lapokat.

Hogy az olvasónak fogalma legyen róla, mi szokott történni évnegyedenként vagy félvényként küldeni szokott előfizetési pénze s levelével, ime itt elmondjuk röviden.

Mindenek előtt tudni kell, hogy a pesti főposta pénzes levél-osztályában minden lapnak külön

fiókja van. Az „Athenaeum“ pénztárnoka vagy megbízottja naponként kétszer-háromszor elmegy a póstára, átveszi a leveleket kellő ellenőrség mellett, azokat nagy börtáskában hazaviszi hivatalába, a pénzeket elhelyezi s összegüket bevezeti könyveibe s aztán az előfizetők leveleit az egyes lapok kiadóhivatalnokainak adja át, kik rubrikázott könyveikbe bevezetik az illető nevet, lakását, póstáját és az időt, a meddig előfizetett; az előfizetők nevei sorszámmal vannak megjelölve. Ezen előfizetési könyvekből aztán külön kiírják az előfizetők neveit, hogy azok után a lapok címszalagjai kiszedessenek s nyomassanak; mivel azonban az évnegyedek utolsó és első napjaiban egyszerre annyi előfizető levél szokott érkezni, hogy azoknak pusztán felnyitogatásával éjjel nappal a pénztárnoknak nemcsak magának, de segédének is kell foglalkoznia, természetesen, hogy ezen iszonyú számú előfizető címszalagját egyszerre kiszedetni s nyomtatni lehetlenség; hogy tehát a lapok küldése késedelmet még se szenvedjen, ilyenkor az intézet két-három hétre számos napidíjnokot (jobbára szegényebb jogászokat) szokott még alkalmazni, kik a ki nem nyomatható címszalagokat írják. Ez oka, hogy az előfizetők lapjaik első számait rendszeren írott címszalaggal kapják.

A címszalagok kinyomatván, azok minden egyes lap külön fiókos állványain, külön-külön csomagolva, a póstavonalak szerint helyzetetnek el, s mikor a lap expedálására kerül a sor, minden előfizető csomagjából kihúznak egyet, arra ráragasztják a pósta-bélyegjegyet, s így csomagolják belé a már összehajtogatott lapot. Mai számunk 8-dik oldalán láthatni a hirlap-expeditió hosszú termét, melyben a töméntelen munkásszony épen a lapok hajtogatása és címszalagba borításával foglalkozik. E munka legnagyobb részt éjjelenként szokott történni, hogy például az april 22-dikén reggel megjelenő lap már april 21-dike éjjelen adathassék póstára. — Ugyancsak e helyen szoktak összegyűlekezni hajnalonként és délutánonként a lapkihordók és kihordónék, kik az illető kiadósági hivatalnokoktól átveszik a budapesti előfizetők részére a reggeli vagy esti lapokat. Ezen kihordók városnegyedenként és utcánként vannak osztva, s terhesebb kenyéreket alig képzelhető, mint ezen szegény embereké, kiknek csoda ha térdig nem kopik el lábuk azon iszonyú sok emelet mászásában, melyek egyikét sem szabad sohasem elmulasztaniok, mert van különben reklamáció. Legyen a legzordonabb téli idő, vagy a legforróbb nyári délután,

Az „Athenaeum“ könyvtárára. Az „ATHENAEUM“ NYOMDAI ÉS KIADÓI INTÉZETE.
 A nyomda-épület az iskola-utca fölől tekintve. (Harmadik kép)

Az expedítóra.
 A nyomdai iroda.

JAPAN KÉPEK.

„Simoda Japánban“ c. cikkünkhöz.)

Legyező-gyártók.

Süveggyártók.

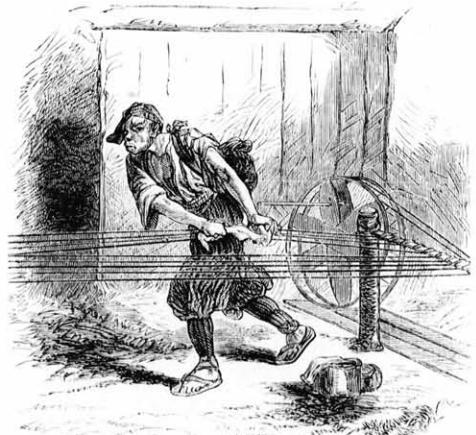
Tükör-csiszoló.

Ötvös.

Névjegy-gyártó.

Kötélverő.

midőn Pest kövezete szinte izzóvá válik, a szegény kihordó mindig ott bolyong Pest utcáin, egyik emeletről le, a másikra föl. A reggeli lapokat már akkor adja át a házi cselédségnek, midőn az uraságok még alszanak, mert azt követeli az előfizető, hogy reggelije mellett olvashassa lapját, melyet ha a cselédek (mi igit gyakran megtörténik e sorok írójánál is), elhánynak-vetnek, azonnal megvan a panasz a kiadóhivatalban, hol meg a szegény kihordó kap ki — ártatlanul.

Hancem a kiadó-nyomdai intézet helyiségeiből nagyon is kitértünk; menjünk tehát oda vissza. A lap-csomagoló helyiségből egy előszobán át szűk szobácskába kukkanhatunk. Ez a javítókok (korrektorok) fülkéje, kik a lapokban a szedéskor maradt hibákat kiigazítják. Egyikük rendszerint fennhangon olvassa a kéziratot, míg a másik a kiszedett szöveget nézi, vajjon betűszerint megegyezik-e az az irott szöveggel. Napról napra, holnapról holnapra s évről évre korrigálni oly iszonyú terhes feladat lehet, melyhez fogható talán csak a bányamunkásoké, s habár a korrektorok szakmájukban bámulatós ügyesség- és gyorsaságra tesznek szert, mégsem csodálhatjuk, ha kezük alól sokszor a legkomikusabb sajtóhibák kerülnek ki, minek néha az írók alig olvasható kézírata, meg az is az oka, hogy a korrektor az előtte fekvő nyomtatványnak nem az értelmét, hanem mindig csak a betűit nézi. Ilyen nevezetes sajtóhiba volt az a mulkter, midőn valamelyik lap jelentette, hogy a szombathegyi püspök, valóságos belső titkos *táncos* (tanácsos helyett!) közelebb meghalt, vagy hogy: egyik írónk és képviselőnk most fejezte be „*Bukánusz*“ című szomorújátékát, (Lukánusz helyett!)

A korrektorok fülkéje mellett elhaladva, kilépünk az épület udvarára, melynek közepén egy emeletes, üvegtetejű négyszegű ház (az egész egyetlen termet képez) emelkedik. Ez épületet már az „*Athenacum*“ társaság emeltette, mert mindjobban terjedő üzlete számára nem volt elég a helyiség s hogy a postai építkezések gyorsaságáról fogalma legyen az olvasónak, megjegyezzük, miként az egész, utolsó festésig való fölszerelésével együtt négy hét alatt készült el. Ezen új nyomda belsejét mult számunk 4-dik oldalán levő képünk egyike ábrázolja. A tágas teremben alul, utcák szerint, vannak a szedők asztalai, a köröskörül futó tágas emeleti karzatokat pedig erős vasoszlopok tartják, s e karzatokon ismét szedők dolgoznak, más részén pedig a betűöntőde fiú s leányai rendezik, csiszolják, válogatják sat. a már megöntött betűket. Ezen új nyomdai terem-

nek van egy egészen elkülönített földszinti s ez zel csigalépcső által összekötött emeleti helyiség, melyben a magyar kormány hivatalos lapját, a „*Budapesti Közlöny*“ szedik és javítják. A kormány lapját azért állítják ki így „lakat“ alatt, nehogy tudomás szerzhessenek az élelmes újdondások az ott szedés alatt levő hivatalos rendeletek, kinevezések s a többiről, s nehogy azokat ők is a hivatalos lappal egyidejűleg közölhessék saját lapjukban.

Az épület udvar felőli jobb szárnyán földszint van a bemenet a nyomdai irodába, melynek három helyiségét a 8-dik oldal egyik képe állítja elénk. A helyiségek elsejében található föl a nyomdai üzlet vezetőjét, Ursitz urat, ki bár németajkú, de új hazája iránti kötelességeit teljesen leróta azon érdemekkel, melyeket a magyarhoni nyomdászat kifejlődésé körüli szerzett. Ezen kéneseő-mozgékonyaság új Gutenberg alakját is láthatjuk mult számunk 8—9-dik oldalán levő képe bal sarkán; megjegyezzük itt még, hogy e derék nyomdász 1848—49-ben is szolgált a hazának, s hogy ő egyike volt a Kossuth-bankjegyek nyomóinak. Ezen teremben szoktak értekezni a magánfelek az üzletvezetővel, míg a szomszéd-szobában két hivatalnok a nyomtatványok super-revideálásával, a sajtóhatóságokhoz küldésével, papir-s egyéb szerek utalványozásával stb. foglalkozik, a harmadikban pedig az intézet igazgatója időz, ki az összes kiadó-nyomdai vállalatnak fővezetője. Az első irodából lépcső vezet föl az emeletre; a könyvvezető szobájába, s megjegyezzük még azt is, hogy ezen irodák a nagy nyomdateremmel távirtdai összeköttetésben vannak, az ott alkalmazott különbözőféle egyének könnyebb elszólíthatása végett.

Ezen külsőleg igénytelen nyomdai irodák a maguk nemében nevezetesekek, gyűlhelyei lévén azok a hazai tudomány, költészet és politika legnevezetesebb férfainak, kik itt sajtó alá kerülő munkáik végett meg szoktak fordulni. Itt a költő-miniszter sokszor irigy szemmel tekint a főpincérre, kinek szellemi munkája, a nyakaszegett magyarságú „étlap“ már kikerült a sajtó alól, míg az ő vers-füzere tán csak hetek mulva juthat a halhatlanságot osztó gép feketefestékes hengerei alá. Itt az akadémikus és fiatal poéta, a miniszteri tanácsos vagy a bankház küldöttje, a városi aljegyző és országgyűlési szónok stb. egyaránt hízzeleg az üzletvezetőnek, hogy az általa kinyomtatás végett átadott mű „csak minél szebben és gyorsabban jelenjék meg,“ s hogy szép szavaik nem süketeljenek, az a roppant munka tanúsko-

dik róla, melylyel az intézetet újra meg újra megbizzák.

Az első irodából néhány lépcsőn fel s az egész külön háztelket elfoglaló nagy nyomdaterembe lépünk (lásd mult számunkban a 8—9. oldalon levő képet,) melynek az iskola-utcára tekintő homlokzatát a 8-dik oldal képesportozatában láthatjuk. Itt vannak a nyomó, símitó, stb. gépek s a szedők legnagyobb tömege s itt hajtja földalatti tengely segítségével a gőzkép a sajtókat is. Az emeleti széles karzatokon a szedőknek utcákra és sikátorokra osztott szedőasztalai egész kis várost képeznek. Az emeletről egy ajtó az illusztrált lapok és könyvekben már megjelent, de másutt még felhasználható fametszvények raktárába vezet, valamint a részben szintén raktáru szolgáló és vízvezetékkel ellátott padlásra. Ha számba vesszük, hogy egy-egy kép 15—20 ftrba kerül (némelyik darabja 200 ftrba is,) s hogy az „Athenaeum“ raktáraiban van legalább 10,000 fametszvény, elképzelhetjük, hogy csak ez a mellékes cikk is ott mily összegbe kerül s mily tökélt képvisel.

A nagy nyomda-teremből nyílik a bejárat a stereotypiába is, hol az oly szedéseket öntik egy egész darabba, melyek nagyon gyakran használatnak, melyek például a hirdetések, némely iskolai s imakönyvek stb. Szedésnek (helyesebben szedet vagy szedvénynek) nevezik azon egyes táblákat, melyekben az ónbetűk azon rendben és soronként vannak egymásmellé állítva, a hogy azok a kéziraton voltak. Hogy az ily szedvény szét ne hulljék, keretekbe szorítják s úgy helyezik a sajtógépekbe, hol festékekkel bedörzsöltetésük után a gép róluk nyomja a betűket. Az illető mű kinyomatása után a betűket megint szétszedik s a szedő-asztal számtalan nyílt fiókoskjáába

rakják, abc, különböző nagyság s különböző vastagság szerint, hogy ismét újabb művet lehessen velük szedni. Az „Athenaeum“ társaságnak még így is mindig 1500 mázsa betűre van szüksége, hát még mennyi kellene, ha az illető művek kinyomatása után a szedvény szét-szedetlenül állana. Némely műnél azonban remélhetni, hogy nemsokára második, harmadik stb. kiadást is szükséges lesz nyomni, vagy például bizonyos hirdetések a lapok majd minden számában jönnek. Ezeknél gazdálkodási szempontból a szedvényt a stereotypiába viszik, s ott bizonyos vastag pépszerű anyagba benyomják, úgy hogy a szedvénynek mintája támadt, mely mintába aztán betűanyag-masszát öntenek még s így kész a szedvény egyes, egész lapokat képező darabokban. Hasonló úton készítenek ólom-másolatokat itt a fametszetekről is és galvanikus úton réz-lecsapatokat, úgynevezett clichéket. Ily stereotypirozó és clichéerőző intézete hazánkban — tudtunkkal — egyetlen más nyomdának sincs, valamint betűöntődéje sem, melynek rajzát a 8-ik oldal képesportozata adja.

A betűöntőde az épület egészen más szárnyának első emeletét, a papirraktárak fölött foglalja el, s ezzel derékszöget képezve terül el az „Athenaeum“ könyvkiadványainak raktára, (lásd képünket,) melybe azonban másik lépcsőn kell föl-menni. Innen kapják az ország minden könyv-árusai az azelött Emich-, most az „Athenaeum“-féle kiadványokat.

E nagyszerű üzletnek még számos, itt föl nem említett része van; sétánk azonban már így is elég hosszúra nyúlt s mert hisszük, hogy általánosságban eléggé megérthető képet nyújtottunk, e cikknél búcsút veszünk az olvasótól.

—.

Simoda Japánban.

(Vége.)

A hálószobák egy része idegenek befogadására van rendelve. A konyha- és élelemhelyiségek hátrább állanak, a konyhakert az előudvar jobb oldalát foglalja el s köztük alacsony kórákás képez válaszfalat.

Mindannyi csinosan esoréppel van fedve, de sem ezeknek, sem más épületeknek tetőzete nem mutat oly különös porcellán-cifraságokat, sárkányok-, madarak-, halakkal, vagy lánccalakú fölfelé hajtott szögletekkel, mint Khinában látható. Néhány fametszvény van mindössze a küszöbök és

főbejárás szögletein, és a vendégszoba bensejének párkányait legfeljebb feliratok, fára metszett durva vázlatok díszítik. Egy japáni szoba az idegen előtt meglehetősen üresnek és esetlennnek tűnhetik föl, mert abban tiszta gyékény-szőnyegnél, faszenet tartó ládácskánál, középen köpceszévével a pipázók számára s talán még egy-két festvény-nél, spanyolfalnál s kard-állvány-nál egyebet alig talál. A logugolás általánosan bevett szokása fölöslegessé tesz minden asztalt, széket. Természetesen azok a legcsinosabb szobák, melyekben legkevesebb a házi

eszköz, de annál több a spanyolfal, mert ez az, minek izlésteljes berendezéséhez a japánok kiválság értenek.

A fentebb említett Buddha-templomokon kívül van még egy nagy Mia, az istenített hősnék Hachimannak szentelve, kit mint a város védszentjét tisztelnek. A rá felügyelő gondnok családjával a templom területéhez tartozó házban lakik. Ide pompás ciprusok és fenyvesek közt következő gyalogút és a fásor elején levő tőn keresztül zöld kövekkel épült híd visz, melynek kőmíves munkája korlátaival s alatt maga a tó, legjobb mintája a városi kőfaragásnak. Az udvar mellett van egy pyramis alakú 20 láb magas torony, benne körülbelül 4 lábnyi kedves hangú harang. Szemben a toronnyal az udvar bal oldalán alacson faépület áll, istenített hősök különféle kis szobraival.

Több érdektelen tárgy után egy négyszögletes, két oldalról nyitott szárnyépület tűnik szembe. Jobbra és balra sok durva, többnyire hajótöréseket ábrázoló mázolás látszik s egy deszkára körülbelül 100 hajcsomag van felaggatva olyan hajósok által, kik fürteiket a hajótörésből szorencsés megsbadulások emlékére, a szükségben segítő kegyelem iránti háladatosság jeléül függesztették fel. Fent a csarnok másik oldalán tágas kőlépcső nyúlik a főépület ajtajához, mely az alapnál 5 lábbal magasabban fekszik és díszboltozat övezi. Két oldalról egy-egy kőoroszlán büszkélkedik; kis fejeik és formátlan derekai arra mutatnak, hogy a szobrász sohasem látott ilyen állatokat elevenen, sem pedig azok faragott képmását. De ezért mint örállók épen úgy megfelelnek rendeltetésöknek, mintha Canova műhelyéből kerültek volna ki. A főterem 12 láb magas, széle-hossza 30—30 láb lehet s csaknem köröskörül fával bélelt. A teremben nincs semmi diszitmény, de az ajtószárnyakon, a bejárás ivetén csodás tigris- és elefántfők, virág-faragványok vannak, bár ezek sem mutatnak kezűgyességre vagy vázlati szépségre. A háttér két szögletében Hachiman két szolgája ül életnagyságban, régi hivatalos japán öltözetben. Hachiman kisebb szobra ülőhelyzetben, páncélosan s fején billentyűs főveggel, egy segrestyefélében van felállítva s apró oszlopsor választja el a teremtől.

A templom mögött pompás fák s virágok ékeskednek, a papi intézetnek falusias tekintetet kölcsönözve s azt a város egyik legkellemesebb pontjává téve.

Egész Simoda tele van szent fülkékkel s sz. képekkel, melyeket többnyire régi hősöknek vagy félisteneknek szenteltek, kik a japánok hite sze-

rint az elemek, betegségek stb. felett uralkodtak, kikhez segedelemért könyörögnök, és a kiknek haragját imádsággal hiszik eltávolíthatni. Ha a bálványkép épületben áll, rendszeren valamely magasztal tetejét foglalja el, különben pedig a szabad ég alatt, úton-útfélen mindenütt találhatók.

A város déli oldalán még egy másik templom is van, három réz Buddha-képpel, ülőhelyzetben, a középső 20 láb magas, kettő pedig életnagyságú. Ezt egyszersmind iskolának használják; egy-egy alacsony hosszukás asztal van mindegyik növények számára, ezeken tanulnak és irnak. A tanító egy melléképületben lakik, neje pedig a házi-foglalatosságot végzi és a házi kertet tartja rendben. Az iskolában használt könyvek Confucius és Mencius művei.

Simoda környéke festői, a föld termékenységet iparkodás- és szorgalommal emelik. A sziklák mind vulkán-természetűek, a fekete talaj csak egy kis agyag-vegyületet igényel, hogy a legjobb termővé váljék.

Távolabb a várostól, hol a lágy zöldkő kezdődik, fent, magasan a hasadékokban nagy ürogeket vátak, itt laknak ideig-örág, itt tartják hálóikat és egyéb halászoszközeiket. A hegyek általában, mind könnyen mászhatók, fedve sűrűn nőtt fákkal, melyek nagymennyiségű faszinet szolgáltatnak; de már a magasabbak teteje kopár s csak apró durva füvet teremnek.

Simodától északra nyul ajól mivelts az Ino vize által keresztül folyt völgy, kedvenc sétahelye az idegeneknek. A földbirtokokat alacsony gyalogút választja el és a hegyoldalakból folyó patakokból öntözik. Inodzu vize Hongo kis falutól Simodáig 2 angol mértföld s elég mély, hogy kisebb hajókat megbirjon, melyeken követ, kőszinet, eleséget s épületfát szállítanak. Simoda és Hongo közt a lakházakat az országot mellé építették s ez többnyire kőablakkal van kirakva. E házak némelyikében halat, ételöket s olcsóbb portékákat árulnak; találhatnak köztük műhelyek is, de a legtöbb földművesek és napszámosak tanyája. Két ris- és árpakása malom tűnik szembe az útfélen s Hongoban is van 3—4. Némelyiknek csak 4 vedro van, melyek az e célra alkalmazott zsiliből lassanként vízzel telnek meg és épen eleget fordulnak, hogy a töröt egy lökéssel fölemeljék s ekkor megállapodnak mindaddig, míg a legközelebbi veder tele nem lesz. Még egyszerűbb a gépszerkezo azoknak, hol a víz mindaddig foly egy kanálforma lapátba, míg sulya nehezebb nem lesz a törönél, ekkor azzal egyet ütten s egyszersmind a lapátot is felfordítja, hogy a víz belöle kiürüljön.

A város környékén kiválóan búzát, árpát és rizt termesztenek; miután a buza- és árpa-aratás május végére megtörtént, a ris alá a földet különösen kicsitik el. E célra kapát használnak, vagy ekével szántják fel s vizet eresztenek rá, mielőtt a borona finom sárrá vagy péppé készítene el. A rishajtást ledugdosása előtt fűvel vagy fűveléllal horlják meg s oztaddig tapossák nagy szalma-sarukkal, míg mind egyikszál vagy levél az iszap alá nem került, ekkor vagy 14 napig rothadni engedik. Minden mezei munkát épen úgy végeznek az asszonyok is, mint a férfiak, a szarvasmarhát eke és borona-huzásra, a lovakat teherhordásra használják. Az ugarföld bőven terem fűvet, ezt trágyává csinálják vagy leszántják; ezenkívül felhasználnak mindenféle néven nevezhető trágyanemet a földnek vízzel összegyúrása mellett és innét magyarázható meg a földnek ter-

ménységére. Kisebb nagyobb mérvben élemlül termelik a bab és borsó különböző fajait, a salátát s egyéb főzeléket, ugorkát, édes pityókat, kerpet (lotus, ennek gyümölcseivel éltek már a lotophagok Ázsiában is), répát, tengerit; a gyapotnövényeket pedig ruházat végott. A gyümölcsfák közt találhatók: őszibarack, körte, alma, eper stb.; hegyeik különösen két igen finom málnafajjal bővelkednek.

Semmiféle kerekese járművet nem használnak s ott igen szokatlan valakit lóháton látni. Tenyésztenek kacskákat s tyúkokat, főleg tojás végott, de disznó és lúd, juh vagy kecske sem a városban, sem körül a falvakban nincs. Friss és szárított hal, ollótlan- és folyam-rák, csiga nagy részben a japánok állati tápszere, leginkább pedig főzelékkel élnek. **Sz.**

A lübecki csodagyermek.

1721-ben gyermeke született Heiniken hamburgi festésznek és tanárnak, s ez elhatározá, hogy nyolc hónapos korában beszélni tanítja. Eleinte egyes tárgyakat tartott a gyermek szemé elé, ennek figyelmét rá fordítá, és azután ezen tárgy nevét hangosan és élesen, de lassan elmondá. Egyes tárgyakról azután többekre, egyes szavakból beszélgetésekre ment át. A gyermek nemcsak ismétlé ezeket, hanem értelmét és jelentését is felfogta. A szentírásból elmondott vagy előolvasott történeteket a gyermek legnagyobb pontossággal és körülményességgel újra elmondá! A földrajzot, a görög és római történelmet, az uralkodó európai házak genealogiáját rövid időn át megtanulá; és a latin, valamint a francia nyelvet életének harmadik évében oly folyékonyan beszéle, mint anyanyelvét. E mellett mindig anyatejet szivott, friss és egészséges kinézésű volt, és nővére felülhaladta hasonlókorú gyermekpajtásait.

E tudós gyermek hírneve oly annyira elterjedt, hogy a rogensburgi országgyűlés, a lübecki tanácsnak és a gymnasium igazgatójának meghagyta, hogy a kis Heiniken Henrik Keresztélyt megvizsgálja, és az eredményt vele közölje. A vizsgálat 1724. év január 2. történt meg. De a Seelen nevezetű rektor csak a gyermek emlékezését vizsgálta, és erről terjedelmes közlöményt bocsátott közre. Nevezetesebb volt a gyermek meghívása Kopenhágába, hol a király kívánta látni. Anyjával tehát oda utazott, és a számosan megjelent fényes udvari kíséret előtt nemes bátorsággal a király

előlépott, és önézettel tartá, nemes gyermeki szépségben, latin nyelvű megszólítását, mely husz percig tartott. A csodagyermek azután egy francia költeményt szavalt el a királyné és udvarhölgyei előtt. Tartása dicséretes volt, lágy eziúshangja nagy hatást idézett elő — és azután az oltáradt s megsomjuzott gyermek, minden körülmények nélkül anyja emlőjére sietett. Most már feltámadt az irigység. Anyjára különböző híreket koholtak, melynek: boszorkányság, sőt pasquillt is költöttek reá. Ez természetesen boszantá az anyát, s félvén hogy kedélyhangulata hatni fog gyermeke egészségére, ezt elválasztá magától. De ő nem birta el ezen elválasztást s más táplálékot; sirt, jajgatott, láthatólag megfogyott és öt hét múlva aszkóiban meghalt, öt éves korában. Oly embereket, kik tettűs élet után, mint Milton, még meg tudják énekelni az elvesztett paradíszomat, úgy látszik jobban kedvel az ég, mint megleházi nővényeket, és ez helyesen van, mert többet használ egy vén Nestor, mint fölötte okos gyermekek. Ezen csodagyermek bátyja, Henrik Károly, Szászországban mint művészet-pártoló volt ismeretes. 1706-ban született, későbbben Drezdába ment, Brühl grof titkára lett, érdemei miatt megnevezett, és titkos tanácsossá nevezetett. Brühl halála után elfogatott, de nem sokára visszanyerte szabadságát, és 1791-ben Altdöbern jószágán meghalt. Utódai még most is élnek Drezdában.

Közlő: *Kun Sámuel.*

Egy hét története.

(Ápril 19.)

(V.K.) „Hogy van?“ kérdeztük e napokban egyik ismerősünket, kinek légköre a politika. — „Ugy, mint a csúzos ember szokott lenni a szeles idő előtt“ — felelé. Látszik, hogy pesszimistával volt dolgunk, ki a pár nap múlva megnyíló országgyűléstől viharokat vár. Az optimisták — mint mindig, most is — boldogabbak. Ők ugy érzik magukat, mint harcosok a csata előtt: izgalmasan várják a diadalt, vagy legalább a küzdelemet.

E kétféle hangulat jellemzi a hetet. Künn a várakozás csöndje, s benn a kedélyekben élénk izgalom: aggodalom és remény, a szerint a mint kinek-kinek mily vérmérséklete van. Az országházban még csak a rendezők szerepelnek, de a klubokban már estéről estére élénkebbé válik a pezsgés. Mindig sürűbben jönnek a veteránok és ujoncok. — A megerősült ellenzék legelőbb is azzal mutatá be erejét, hogy már előre kétfelé szakítá magát: a szélső-bal külön helyiséget bérelt. Volt, ki azt mondá: elhamarkodta a dolgot. De aligha! Inkább bölesebb volt mint valaha, előre belátva, hogy sokkal jobb össze sem kelní, mint később elválni. — A Deák-kört újra rendezték be, s termei már is megélnékültek. Terveznek, számitanak, tanakodnak: ki lesz az elnök, (mondják, hogy Somsich Pál,) s kik a jegyzők? Ez utóbbi nagyobb bökkenő, mint az első, mert a választások megtépték e párt szép tollait is: hiányzik Horváth Lajos, hiányzik Csengery Imre. Ujoncokat kell léptetni a kipróbáltak helyére.

Feszülten várja mindenki az országgyűlés megnyílását: a trónbeszédet, a válaszfelirati vitát s a sokat pengetett reformokat. Még néhány nap, s ismét a Sándor-utcában fog dobogni az ország szíve.

A megnyitás városi és művészeti ünnepekkel esik össze: Liszt jön, bemutatni „koronázási miséjét“, hogy a múzsa is egy „veni sancté“-vel lépjen ki a törvényhozás új folyama előtt; Pestvárosa pedig a József nádor szobrát leplezi le, (a mint kitűzve van: már a jövő vasárnap). József nádornak az ország már rég emelt egy maradandó emléket: s ez az 1848-diki törvények első cikke, melyben félszázados működéséért a „nemzet halálja“ van bejegyezve. Sőt szellemének egy élő emléke is köztünk jár, érez és beszél: fia, József főherceg, ki nem csak Magyarországon született, hanem magyarnak is neveltetett, többi

testvérével együtt. Az érc-emlék, melyet most a Józseftéren lepleznek le, országos ünnep leendő ugyan, de egyszersmind külön halálünnep Pest városának, mint a melynek boldogítása és szépítése az elhunyt nádor egyik legkedvesebb törekvése volt. Csak Széchenyi gondolt annyit a főváros szépítésére, mint ő, ki szépítési terveivel megelőzte e „legnagyobb magyart“ is. Ő adott Pestnek tüdőt a városligetben, melyet Nebiennel egész parkká alakíttatott, hogy járjanak bele. Ő tette kertté a Margit-szigetet. Ő alakíttatá az első szépítő bizottságot. Ő volt első nagyobb jótékony intézeteink leghathatósabb támasza. Egy árvaház, egy műgyetem viselik nevét, s egy tér, melynek arányos házai és zöldelő ligete mindig emlékeztetni fognak arra, hogy József nádor a szépség vonzerejével kívánta fölemelni Pestet. Nem hivatalos pompa, nem külső loyaltási hódolat lesz tehát ez ünnepély, hanem őszinte érzület kifejezése azon férfiu emlékezte iránt, kiről Kosuth Lajos egykor a megye termében emelkedetten mondá: „ott állott pártharcaink közepette az ősz nádor, s patriarchai szoliditással emlékeztetett, hogy küzdésünk közt is testvérek vagyunk.“

Még nyelvünk is — mint e nagy ékesszólo kifejezé — „az ő karján emelkedett a trónig.“

Az első főhercegek, kik magyarul jól beszéltek, szintén az ő fiai voltak. Azok mentek elől a példával, melynek ma már annyi megnyerő nyilatkozatát hallhatjuk a királyi pár ajkáról.

Királyné Ő Felsege mindig egész örömmel tünteti ki, hogy ő a korona és szíve által magyar hölgy lett. Jókaitól „A szerelem boldondjai“ regényét a legszívélyesb szavakkal fogadta ol; a mária-utcai bölesödét meglátogatva, mindenkivel magyarul beszélt; sőt néhány nap előtt egy magyar levelet is irt — Deák Ferencnek. E levél meghívás volt egy szűkebbkörü udvari ebédre, a meghívás e módja pedig páratlan kitüntetés.

Sőt több is történt. A királyné figyelembe vette Deák Ferenc rendes szokását, s az ebéd idejét sokkal előbbre téteté — az ő kedvéért. Lehet képzelni, hogy a ritka vendég mily szívélyes látásban részesült a pulotában. A részletek azonban ismeretlenek maradnak, miután ez igénytelen nagy ember, ki mint Cincimátus az egyszerűség mély erényét bírja, nem oly forrás, melyből a hirlapi Fama könnyen meríthetne. Ő nem szokott beszélni magáról, sőt nem is igen mutatja magát. A városligeti fák még nem zöldülvén ki: nincs

sehol, csak otthon. Nem láttuk még az akadémia közülésén sem, az igazgató tanács tagjai között, kik mindig szép számmal jönnek — diszmagyarban, kardosan, — a tudomány ünnepének fényét emelni.

A mostani közülés a 29-dik volt, a miből látható, hogy az akadémia már — a közönséges életkor szerint is — belépett a teljes érettség időszakába. S ez év rá nézve: megújulás éve. Reformokat léptetnek életbe, átalakítják az osztályokat, rendszerezik és szaporítják az üléseket, az ismeretek terjesztésére tágabb kört nyitnak, s az igazgató tanács aristokratikus formáját félretéve: ezentúl tudósokat is választanak bele.

Különb az akadémia a mult héten uszott a „tömjén“ állapotában, mint egy valódi templom. Egyik nevezetes főpapunk árasztá el e szent illattal. Haynald érsek, ki tiszteleti tag, két felolvasást tartott egymás után: az osztályban és közülésben, „A szentírásban előforduló gyanták és mézgák termő növényeiről,“ köztük a tömjénről. Ez különben csak egy töredék ama nevezetes munkából, melyet a „Szentírás növényei“-ről ad ki, gyönyörű képekkel. Örvedetes, hogy benne egy tudományszak ily buzgó és jeles művelőt talál; s örvedetes, hogy akademiánkat egyszerre háromféleképp támogatá: tollal, előszóval és bőkezűséggel. Igazi bőkezűséggel, mert e napokban tizezer forinttal lépett az alapítók közé.

A közülésnek, melyről szólni akarunk, igen nagy közönsége volt. A high life hölgyein kívül minden művelt osztály bőven volt képviselve. Azok persze nem jönnek irodalmi előadásra, ha csak Dumas nem tart „causerie“-t. Hanem annál jobban jönnek azok, kik nem annyira előkelők, s cimergombjuk kevesebb, mint műveltségük. A férfiak osztályaiból nem hiányzott egy fok sem, s a miniszterelnöktől kezdve a legszegényebb tanulóig az értelmiség minden árnyalata együtt volt látható.

B. Eötvös megnyitója, Arany titkári jelentése, Groguss emlékbeszéde Erdélyi János fölött s Haynald népszerű értekezése képezték a műsort. A megnyitót visszatükrözte Eötvöst, mint költőt a találó képekben, mint kultuszminisztert a „népnevelés“ hangoztatásában s mint állambölcsész az eszmékben, melyekkel a tudomány hatalmát és befolyását emelte ki. A felolvasók mind eljelenek kaptak; Haynald tömjént is a tömjénért; éljont kapott a Horváth Mihály neve is, kinek az ideai nagyjutalmat ítelték oda „Magyarország történeteért.“

Mi az akadémia ágas-bogas előfáját illeti: ez az idén nem nagyon terепéyesedett. Kapott egy lombot (ha a tiszteleti tagságot annak vesszük) Szabó Inre kanonokban, s két levelet a természettudományi osztály két új levelező tagjában: dr. Hirschler híres szemészből és dr. Say Móriában. Aztán négy „külföldi oltványt“, köztük a miskolci származású Klein Gyulát, ki a „Dráma történetében“ ép oly nagy, mint korszakos munkával gazdagította a német irodalmat. Szász Károly pedig, ki az akadémia „laureátusa,“ s ünnepi költő, mint az angoloknál Tennyson, egygyel fölebb lépett — levelezőből rendes tag lett: emyi a gyarapodás és változás.

Az akadémiaának jó: ő ünnepelt; nagyobb baja van a nemzeti színháznak, s nem az „olasz opera“ miatt, mely végre is kezd mindig több elismerést nyerni, hanem mert — vesztett.

Vesztesége — *Jókainé.*

E név többet kifejez, mintha mi hasábkon át írnök le, hogy mit birtunk s mit veszítünk el benne. Elég annyit mondani: az egyedüli fényt, mit a tragédia egyszerű fenségéből még birtunk. Ő az utósó rómainó volt színpadunkon! — s impo-sant palástját le kellett tennie, mert a mai színházi divat francia csipkékre szórja pénzét.

Két ok volt, a mi miatt visszalépett. Egyik az, hogy egy pár lap emlegetni kezdé, visszalépését, holott a művésznőnek nem volt szándokában. A másik meg az, hogy az érzelmes dráma képviselőjét — szerződési előnyök által — fölebb helyezék a tragikai szakmánál, mely világszerte mindenütt bírja az elsőséget, vagy legalább — s Jókainé sem kívánt többet — az egyenlőséget.

Ha volna, ki a visszavonult művésznő helyét csak némileg is pótolhatná, könnyebb lenne a veszteség. De a tragikai trón nem oly hamar tölthető be, mint az országoké, hol már a holt király mellett éltetik a következőt. Itt várni kell, sokáig, és sok helyen hiába: a hely őrösen marad. Franciaországban bokrostól terem a színésznő kiinn a kövezen is — s Rachel után még sem jött más. Bizony nálunk még nehezebben fog jönni — Jókainé után. Hanem jönni fog sok este, midőn majd keresni fogjuk a „Coriolán“ nagyszívű anyját, és nem találjuk meg csak — árnyékát. S a Coriolán anyjával együtt oda lessnek mind a történelmi magyar hölgyek, a nemes homlokkal, a deli termettel, az orgonateljű hanggal — s ki tudja kiben és mikor támadnak föl újra!

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

Történeti naptár. *Ápril* 6. 21-dikén. 21. Numa Pompilius született és Róma alapított Kr. e. 753. — Racine † 1699. — Kossuth Lajos született Monokon 1805.

22. Constanzi zsinat vége 1418. — Kant született 1724. — Mária Valeria fhgnő született Budán 1868. — Humbert olasz hg és Savoyai Margit esküvéje 1868.

23. Cervantes † 1616. — Napoleon győzelme Regensburgnál 1809. — Schakespeare született 1564 és meghalt 1616. — Rózsa Sándor szabadon bocsátatik 1868.

24. Ferenc József ausztriai császár és Erzsébet bajor fhgnő esküvéje 1854. — Ausztria ultimatum Sardiniához 1859.

25. Kmetty György 1865, Torquato Tasso 1595, Celsius 1744, Cooper 1800 ††. — Ebergényi Juliát, gr. Chorinskyé megmérgezőjét 20 évi súlyos fogságra ítélték Münchenben 1868.

26. Uhland született 1787.

27. Suwarow és Melas győzelme Moreaun Casano mellett 1799. — Palóczy László az 1861-diki országgyűlés korelnöke † 1861.

Közli: V. A.

— (*Az állatok életerejéje.*) Az állatok életerjét a természetvizsgálók különféle tapasztalatok útján megvizsgálták s nagyon érdekes adatokra bukkantak. Itt tehát célunk lesz az olvasót néhány állat életerejével megismertetni. Ha egy férget veszünk, és azt éles késsel szétvágjuk, a mennyi részre van osztva, valamennyi rész élni fog, és tökéletes féreggé fog kinőni, s így az elvágás által nemcsak egy nem oltottuk el az életerőt, hanem új életet teremtettünk. Vizsgáljuk a békák életerjét. Caradori természetvizsgáló bebizonyítja, hogy a békáknak ritkított levegőben csak 6—7 nap múlva van végük. Ha rossz levegőbe hozzák őket, akkor 5—6 óráig tartják ki, s ha ezután friss levegőbe hozzuk, ismét felélednek. A víz alatt 7—8 óráig élnek. Ha olajba tétetnek, néhány perc alatt megszünnek élni, főt vízben szintén így járnak. Sok példa van rá, hogy ha a békák megcsontkittatnak, élnek 2—3 napig. Ismeretes a galvanismusnak ereje a béka combjánál; ha a béka combját besózzuk, akkor rángatózni kezd. A teknősbékák hosszú életerejűek, a teknős békák élnek ritkított levegőben, rossz légben is, s olajba mártva (Caradori szerint) 36—38 óráig is. Még csodálatosabb a teknősbékák életerejéje, ha tudjuk az adatokat, ha tudjuk, hogy a teknős békák agyát ki lehet venni, s még 6—7 hó-

napig élnek. A tapasztalás bizonyítja, hogy a teknősbéka fejét levágták, s mégis elélt 6—8 napig. Nincs állat, melynek ily nagy életerje volna. — A hullókk igen nagy életerejűek; van példa rá, hogy egy kigyót kétfelé vágnak, s még haraphat, s csak akkor van vége, ha rángatózni kezd, s még akkor sem lehet hinni nekik, mert egy gyenge ütés fejükön, felrzza a szunyadó életerőt. A rovarok szintén nagy életerővel bírnak. Mortiers francia természetvizsgáló beszéli, hogy egy szarvasbogár fejét levette, két nap múlva megnézte, s nagy csudálkozására a bogár feje, s szarva megvoltak. Boiycó beszéli, hogy a cserebogarak s ugroncok, ha fejük levétetik, még petéket is raknak. Végre megemlítjük a szárnyasok életerejét. A kacsza ha feje leváztatik, mennyi sok rángatózást tesz még, mint igyekszik a vért megállítani. S így vannak az emlős állatok is. Most így néhány állat életerjét meghatároztuk, hanem annyi tapasztalatunk nincs, hogy megtudjuk minden állat életerjét határozni, hosszúság — vagy rövid életerővel bír-e? *Stern M.*

— *K. F.* — (*A törökök viselete halottaik iránt.*) A törökök a holtak fölötti siránkozást s a fájdalom akármely nemét s jelét úgy tekintik, mint zugolódást az isteni végzés ellen; ennél fogva azt nemcsak a törvények, hanem az uralkodó népszokás is tilalmazza. — Az anyának mindazonáltal meg van engedve, hogy fia halálán kesergjen s azt három napig gyászolja. A törökök mindemellert nem részvétklenek halottaik iránt, ők a siránkozás helyett szülőik, magzataik s barátaiak sirköveit különbféle főrásokkal díszítik, melyek az elhunytak iránti szeretetet, hajlandóságot, vonzalmat s egyszerűsind szívük fájdalmát fejezik ki. Ők imádkoznak a megholtak lelkeinek nyugalmaért, s ezenkívül még más jámbor cselekedeteket is visznek véghez.

— *K. F.* — (*Adóbeszedés napkelten.*) Már a legrégebb időkben föltűnt, hogy a legtöbb napkeleti ember, különösen a falun lakó porság, csak akkor fizette meg adóját, ha megbotozták. Midőn a franciák 1798-ban Egyiptom földére kiszállottak, csakhamar tapasztalták, hogy nekik a lakosság mindaddig egy fillért sem fizet adóul, míg csak az egyetlen sikeres módhoz, a botozáshoz — nem nyulnak. Ezen szokás kelet több tartományaiban még ma is divatozik. Hihetőleg a nyomtatás és szolgálai járom okozza ezt, mely alatt e tartományok lakosai évezredek óta súlyosan szenvedtek

zott a 18 kocsiból álló menet, a mint Budára felrohogott. A küldöttség tagjai között Temesvár legtekintélyesebb polgárai, kereskedők, tőkepénzesek, honvédek vannak.

(A magyar tengerparti kiépítés) tárgyában a fennel kereskedelmi és iparkamara egy emlékiratot nyújtott át Andrássy gr. miniszterelnöknek. Az emlékirat szerint a három évi kiépítési időtartamra (1869—71. évre) 200,000 főt kellene az ország költségvetésbe előirányozni s ez összegből egyrészt a központi tengeri hatóság által megkezdett építkezések végeztetésének be, másrészt pedig Fiumében, Martinszában, Buccariában, Portoróban, Novi de Seicében kikötő-nyitások vitatának ki.

(Zágrábról írják) hogy befolyásos körökben kerüggő hírek szerint a horvát határvidékek felszólítása mielőbb meg fog történni. E tárgyban, midőn ő Felsőge Zágrábban járt, több horvát befolyásos értekezletet tartattak, ő Felsőge a király elnöklote alatt, s a horvát-szlavon határvidékeknek Horvátországba való bekebelezése elhatározott.

(József nádor szobrának letelezése) e hó 25-ikén lesz. Meghívást intéznek a főhercegekhez, miniszterekhez, s belga királyhoz, stb. József főherceget küldöttségileg kéri föl; a horvátorzági hatóságokat, Bedekovics miniszter által. A jáss-kun kerülethől, melynek a nádor fekapitánya volt, küldöttséget a banderiumot várnak, gr. Ráday Gedeon vezetése alatt. A műintézeteket is meghívják, valamint Halbig tanárt, a szobor készítőjét. A szobor nemzeti szín kelmébe lesz leplezve. Ő felsőgek sátrát igen díszessé teszik. Micsé helyett rövid felszólalási szertartás lesz, mely után Gampert polgármester előadja a szobor történetét, miselatt ő felsőge intésére a lepel lehull s 24 leányka virág- hinta emlékre, zeneszó mellett. Az ünnepély tizenegy órákor kezdődik. Pest város — mint híre jár — egy más alkotás-készséggel is fogja megülni e napot: díjtalanul ajánlván felket a József nádor által létesített műegyetem számára.

(A londoni magyarok) e hó 10-én elhatározták, hogy „magyar munkás-egyletet“ alakítanak, s az intézkedésekre rögtön bizottmányt alakítottak. Londonban több, mint héven magyar van, s a gyűlésen 34-en jelentek meg. Az egylet célja: összebevetel, a hazai irodalom és közügyek iránti érdeklődés táplálása, és segítség, utbaigazítást nyújtani a munkát kereső hazabelieknek.

(Gyulairól az angol „Spectator“) egy hosszabb cikket ír, s e teljes kritikusról és novelláról nagy elismeréssel szól. Elbocsóléseit ismerteti, de megemlékszik Gyulai egyéb irodalmi működéséről is.

(Visnői Pósta) A pesti laknerepntár, mely jótékony és közhatalmú előokra már annyit áldosott, most ismét egy szép terv kezdeményezője lett. Ugyanis 12,000 főt reszólvák egy negyszerű vízműre, mely a párisi Place de la Concorde vízművének mintájára a város háztartást díszténe. Együttel felszólítja a várost, ez alapot a maga részéről, illetőleg gyűjtésük által is növelni.

(A Corvina részvényársulat) választmányi ülésben elnökke — miután Titr István altábornagy

a közgyűlés által közfelkeltással tiszteletbeli elnökke lön választva — Ivánka Imre, alelnökke Ullmann Károly, vezénylő igazgatóvá Ormody Bertalan, mindhárman egyhangulag választattak meg.

(Beassa éremgyűjtemény) van Mátyus Nep. János úr birtokában, mely tavaly a köztelken ki is volt állítva, 6150 darabból áll, négy, u. m. ó-görög, római, magyar és középkori osztályzatban. E gyűjtemény megvételére most külföldi szakértők ajánlkoztak, birtokosa azonban jobb szereténe a hazában adni el. Ha tehát valamelyik itthoni intézet venné meg: a külföldieknek megszabott vételárból 5000 frankot engedne el, hozzáadván még 24 jeles éremtani munkát, s több mint négyszáz darabból álló ásvány-gyűjteményt.

(A léghajózás útja.) Nálunk minduntalan tesznek egészen meglepő felfedezéseket, melyek azonban rendszerint úgy vesznek el a semmiségbe, mint s homokba futó patak. Kívánjuk, hogy ne legyen ilyen sorsa a legújabbnak is, melyről valóságos lelkesedéssel ír némely lap. Eszerint érdekes felfedezést tett a császárújdó távirda-állomás főnöke, Swaben E. találmány által a léghajózás egészen új stadiumba lép. Swaben ur nevezetesen több évi tanulmányozás után oda tökéletesítette a légi utazást, hogy a léghajót egy archimedesai csavar segélyével, mely villanyosság által hozatik mozgásba, ezental bármely irányban is lehet kormányozni. E részben kitűnő tekintélyek, mint Petermann Gothában s az „Aeronautik Society“ Londonban, nagy elismeréssel szólottak Swaben találmányáról, s hozzá hiselgő sorokot intéztek. Swaben ur léghajójának teljes felszerelése 6000 líba kerüli, s az több éven át használható. Az új találmányt egy angol — hírszerint — meg akarja vásárolni a katonai előokra felhasználni.

(A honfoglalás ezredik évfordulójára) ismét felelevenítik a tervet, hogy a Galléri-hegyre nemzeti pantheont kellene emelni, közadakozásból. A nagy ünnep husz év múlva lesz, valóban ideje tehát, hogy e napen valami maradandó emléket adjunk át a kecs kornak.

(Mégrogadás.) Apr. 14- és 15-ik közti éjjel a kalocsi gyógyszerártár két szárnya erős vasajtóját az utcáról kifeszítették, az üvegaftó egy ablaktábláját betörték, az így nyert nyíláson be nyulva az üvegaftóban levő kulccsal ezen belső ajtót is felnyitották, és a gyógyszerártából elreptak — 14 üveg mérget mind nikotin tartalommal. Semmi egyebet, hogy pedig az illetőknek csak is mérereg volt szükségük, onnan tetessék, mert két cukor tartalmú üveget, miután — mint látszik — meggyűződtek, hogy az nem mérer, az ajtó-küszöbnel szépen letettek és ott hagytak. Ezen körülmény viszont a tolvajok szakértelmeiségét bizonyítja. — A gyógyszerártár a város háza közvetlen szomszédságban van, és hogy így zörgéssel járó betörés mégis sikerülhet, abban lelly magyarázatát, mivel a kiknek ott kellene lenni, rendszeren nincsenek ott, hanem de regula a koromában isznak, különben a gyógyszerártár a gyógyszerész úr halószobájától egy kis üvegaftó választja el, és ő se hallott semmit.

